

Ejusdem præterea festi et præcepti meminit Concilium Maguntinum, sub Carolo Magno, cap. 36. Et, quod caput est, indubitata Ecclesie traditione et consuetudine sub hac existimatione recepta, præceptum hoc inviolabiliter ab Ecclesia observatur. Unde Bernardus, epist. 174, tantum has duas festivitates Virginis, ut ab Ecclesia universaliter præceptas, recognoscit, Nativitatem et Assumptionem, easque æquiparat dicens: *Accepi ab Ecclesia illum diem cum summa veneratione colendum, quo assumpta de sæculo nequam cælis, quoque intulit celeberrimorum festa gaudiorum. Sed et ortum Virginis nihilominus in Ecclesia, et ab Ecclesia indubitanter habere festum, atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens, in utero eam accepisse ut sancta prodiret.*

9. *Ab Apostolis manasse probabile est.* — Quapropter sine probabilitate loquuntur, qui festum Assumptionis juri divino attribuunt, cui per nullam consuetudinem derogari potest, quod senserunt Joannes Andreas in cap. *Licet*, de Feriis argum., cap. ult. de Sent. excom., lib. 6; quem ex parte sequitur Angelus verb. *Ferice*, n. 3, dicensesse quasi juris divini. Sed hoc per quamdam exaggerationem dictum videtur, nam revera (ut sæpe dixi) nullum ex his festis est de jure divino. Tamen hoc festum censetur esse tantæ dignitatis, ut in ipso divino jure proxime fundatum, vel potius ex illo quasi necessaria collectione deductum videatur; et ideo moraliter verum est consuetudinem non posse prævalere contra obligationem hujus præcepti, non quia esset contra jus divinum, sed quia esset adeo irrationalis, ut nunquam possit tam sancto ac necessario præcepto derogare. Quod etiam sensit Sylvester, verb. *Dominica*, q. 1, § 7. Hinc denique intulerunt aliqui, festum hoc ab Apostolis incepisse, quod non est improbable quoad celebritatem, et cultum, ac annum memoriam dormitionis Virginis in ecclesiasticis officii et conventibus. Et illius antiquitatis magnum indicium sumitur ex traditione, et scriptis antiquorum Patrum, præsertim Græcorum, quos in dicto tom. 2, locis citatis adduximus. At de ipso præcepto observandi talem diem, incerta res est quando incepit, et (sicut de similibus dixi) videtur potius traditione introductum, quam lege scripta; tandem vero etiam jure confirmatum esse.

10. *Festum Beatæ Mariæ ad Nives.* — Quatuor Virginis festa sub generali præcepto servantur. — *Expectationis festum.* — Octavum festum Virginis, et generale totius Ecclesie,

est dedicationis templi Sanctæ Mariæ Majoris, quod dicitur Sanctæ Mariæ ad Nives. Quod Romæ celebrari cœpit a tempore Liberii Papæ, ut ex historia illius diei constat. Non constat autem ab eodemne Liberio fuerit latum præceptum de observatione illius festi: scriptum enim non extat, nec in historiis illius dedicationis, ac prodigii quod in illa accidit, aliud dicitur, nisi quod *in illius dedicationis memoriam ex nive, quæ mirabiliter illo die cecidit, anniversaria celebritas colitur.* Nullum ergo videtur præceptum de observatione festi traditum, maxime quod universam Ecclesiam obligaret; unde hodie plerisque in locis ex sola devotione servatur. Romæ autem videtur ex consuetudine servari sub obligatione: est tamen particularis obligatio, non communis omnibus locis, nisi ubi constitit similem consuetudinem introductam esse. Unde constat solemnitates proprias Virginis sub generali præceptas, tantum esse quatuor, vel si duas illarum Christo tribuamus, ut de Incarnatione et Præsentatione Christi diximus, tantum esse duas, scilicet, Nativitatem et Assumptionem: alias vero quatuor devotionis esse, nisi de speciali consuetudine aliud constet. Præter has vero sunt aliæ festivitates Virginis, particulares aliquorum regnorum, præsertim in Hispania festum Expectationis, et Descensionis Virginis, quorum mentionem fecimus in d. 2 tom., disp. 22, sect. 1, et magis ad cap. 11 pertinent. Solum adverte diei hæc festa particularia, non solum propter præceptum de illis observandis, quia revera non semper intervenit, sed etiam quia ex devotione non ubique, sed in quibusdam provinciis Ecclesie celebrantur.

CAPUT IX.

DE ALIORUM SANCTORUM FESTIVITATIBUS.

1. *Sanctorum festa merito servantur.* — *Quare antiquus hic mos.* — Hic etiam pro fundamento ponendum est, jure ac merito institutum esse ab Ecclesia, ut in aliquorum Sanctorum honorem dies aliqui ita Deo dicati sint, ut ex obligatione ac præcepto ab universa Ecclesia servantur. Doctrina in hac assertionem contenta de fide est quoad multa; aliquid vero includit certum ex facto ipso. Primo ergo de fide est, sancte et honeste posse dies festos Deo dicari, in peculiarem honorem aliquorum Sanctorum. De hac parte multa diximus in I tomo tertiæ partis, tractando de cultu Sanctorum, et ideo hic eam breviter expediemus, nam ex perpetua Ecclesie traditione, et con-

sensu est manifesta: Clemens enim, libr. 8 Constitution., c. 33, Apostolorum et Martyrum festa dicit esse servanda: *Quia et magistri nostri fuerunt ad docendum nos de Christo, nobisque Spiritum Sanctum dederunt, et Christum vitæ suæ anteposuerunt.* Et apud Eusebium, libr. 4 Histor., cap. 14, alias 15, extat egregia epistola Ecclesie Smyrnenensis ad alias Ecclesias, in qua historiam martyris sui Episcopi Polycarpi scribit, et concludit: *Sic nos postea ossa ejus potiora lapillis pretiosis, auroque puriora ex cineribus selecta, eo loco reposuimus, qui illis erat decorus consentaneusque. Ubi sane nobis in unum aliquando coactis Dominus præstabit, ut celebrem ejus Martyrii diem instar natalis festi cum exultatione et gaudio, quantum fieri potest, maximo recolamus.* Quibus verbis satis ostenditur, quam sit antiqua consuetudo Christiana dies festivos in honorem Sanctorum dicandi; eademque egregie declarat, quod idem Eusebius, lib. 7, cap. 17, alias 19, refert, antiquos Christianos propter nullam persecutionem, aut loci incommoditatem a celebrandis Sanctorum Martyrum memoriis destitisse. Sic Tertullianus, lib. de Coron. milit., dixit: *Ex antiqua majorum traditione pro natalitiis annua die fecimus;* cum autem Tertullianus non multum ab Apostolorum temporibus distaverit, non potuit vocare antiquam majorum traditionem, nisi quæ ab Apostolis manaverat. Eademque traditionem plane confirmat Cyprianus, epistol. 34 et 37.

2. *Finis hujus institutionis, et modus illius.* — Finem et modum hujus institutionis declaravit optime Augustinus multis in locis, præsertim vero lib. 20, c. 21: *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, et ad excitandam imitationem, et ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur, ita tamen ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamvis in memoriam Martyrum constituamus altaria,* etc. Similia habet l. 8 de Civit., c. 27, l. 22, c. 2, Enar. 2 in Psalm. 88, 47 serm. de Sanctis, et 101 de Diversis, c. 7, 8, 9, et in multis sermonibus, qui antecedunt et sequuntur, ac denique in omnibus quæ de Sanctis scripsit. Atque eadem ratione allegari possunt Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Ambrosius, Chrysostomus, et alii antiqui Patres, in orationibus et concionibus, quas de aliis Sanctis, non solum Apostolis et Martyribus, sed etiam Confessoribus, et Doctoribus, ac Virginibus, et in eorum festivitatibus, ad populum factas, scriptas relique-

runt. Denique Isidorus, libr. 4 de Divinis officiis, c. 34: *Festivitates (inquit) Apostolorum, et in honorem Martyrum antiqui Patres in venerationis mysterio celebrari sanxerunt,* etc. Et capite trigesimo quinto, addit, has festivitates pro varietate regionum multiplicatas esse, *ne forte rara congregatio populi fidem minueret in Christo.* Ratio denique hujus veritatis est, quia Sancti digni sunt cultu et honore, non tantum civili, sed etiam religioso, ut in dicto I tom. probatum et declaratum est; sed ad hunc finem dedicantur festi dies in honorem Sanctorum; et ideo illis diebus Deo sacrificamus, et cum Sanctorum commemoratione Deum principaliter oramus, specialiter tamen intercessione talis vel talis Sancti adjuvari postulamus. Denique Sanctos ipsos non rogamus, nisi ut amicos Dei cum illo jam regnantes, et ut nostræ salutis ministros, et instrumenta viva, et ut intercessores ac patronos nostros apud Deum; hoc autem totum cadit et terminatur in laudem et gloriam Dei; ergo.

3. *Veritas altera stabilitur.* — Hac ergo veritate supposita, facile est alteram persuadere, videlicet, jure ac merito potuisse Ecclesiam nonnullos dies ita destinare ad cultum, in peculiarem honorem aliquorum Sanctorum, ut sub obligatione præcepti eorum observantiam constitueret, quia cum res sit sancta et honesta, non excedit ecclesiasticam potestatem: nam est valde utilis Christiano populo, propter rationes quas Augustinus et Isidorus tetigerunt, scilicet, ut fides excitetur et non dormiat; ut spes erigatur, tum Sanctorum gloriam conspiciendo, tum auxilium intercessionis eorum expectando; ut charitas etiam tum ad Deum, tum ad ipsos Sanctos augetur; ac denique ad gratum animum pro beneficiis acceptis ostendendum, et alia similia. Et alioquin non est tale præceptum nimis onerosum vel intolerabile christiano populo, sed potius juvat ad corporum levamen, et moderandos labores externos, præsertim ne spiritum obruant. Nec est tanta multitudo harum festivitatum, ut necessarios ac convenientes labores ad usus humanæ vitæ impediatur, ut experientia ipsa ostendit, et de prudentia et providentia pastorum Ecclesie semper sperandum est.

4. *Duo hæreticorum errores circa festa Sanctorum.* — Quocirca dupliciter errant hæretici hujus temporis circa has Sanctorum festivitates. Primo, quia non putant posse institui in cultum religiosum, sed civilem tantum, sicut principes temporales possunt in aliquem ho-

norem suum dies aliquos destinare. Est enim evidens Sanctos esse dignos altiori honore et adoratione. Nec minus evidens est, hanc institutionem religiosam cedere in majorem Dei gloriam, majoremque fructum animarum: nam fideles in illis diebus exercentur in operibus pietatis, et cultus divini; tuncque existimare debent diem festum agere, quando cultu sancto et religioso Deum in Sanctis suis venerantur et laudant, Psalm. 150. Secundo errant hi hæretici, quia Ecclesiæ negant potestatem præcipiendi observationem festorum, quæ in Sanctorum honorem ordinantur; putant enim esse contra libertatem legis gratiæ, quam ipsi falso confingunt. Sed hæc controversia generalis est, eandemque rationem habet in omnibus præceptis ecclesiasticis de jejuniis, et similibus, de quibus in materia de Legibus dicendum est; neque enim in his festis Sanctorum est specialis ratio, ut ex dictis satis constat; libertas ergo legis gratiæ non excludit præcepta positiva, nec festivitates, quæ fide et spiritu Christi celebrantur, ut dixit Nazianzenus, orat. in sanctum Pentecosten, sed excludit necessitatem servandi legem Moysis, et ejus festa.

5. *Instituisse Ecclesiam sub præcepto aliqua Sanctorum festa.* — His ergo fidei veritatibus addimus, de facto institutum et præceptum esse ab Ecclesia, ut aliqui dies festi non solum in honorem Dei, et Filii, ac Matris ejus, sed etiam in honorem aliorum Sanctorum generaliter celebrentur. Ita docent omnes Doctores in dicto c. 1 de Consec., d. 3, et in ult. de Feriis, et Summistæ eodem verb. *Feriæ*, et verb. *Dominica*, et constat ex dictis juribus; in eis enim plures festivitates recensentur, quas constat ab universa Ecclesia sub obligatione servari; quod ipsa consuetudo, et traditio Ecclesiæ maxime confirmat. Unde supposita hæc notitia et traditione, de fide certum relinquitur, nunc de facto teneri fideles vi præcepti ad has festivitates observandas.

6. *Angelorum festum.* — *Ratio.* — Sed ut hoc præceptum omnino explicatum relinquatur, oportet in particulari has festivitates numerare; quod, servato ordine quem Ecclesia in Litanis observat, faciemus. Primum ergo sit festum Sanctorum Angelorum, quod Ecclesia in mense septembri celebrat. Est enim advertendum, Ecclesiam duo festa Angelorum celebrare: unum mense maio, quod peculiariter videtur institutum in honorem Michaelis Archangeli, occasione apparitionis ejus in monte Gargano; aliud vero mense septembri,

quod, licet denominetur ex dedicatione templi Michaelis Archangeli, eo tamen die (ut ibi dicitur) *omnium Angelorum memoriam Ecclesia celebrat.* Unde etiam incertum est quod ex his festis sit antiquius: nam apparitio illa Michaelis antiquior est dedicatione templi ejus; quia, ut in eadem historia dicitur, apparitio facta est tempore Gelasii I, templum autem Michaelis non ita multo post dedicatum fuit a Bonifacio Papa, ut ibidem dicitur, debetque necessario intelligi de Bonifacio II, qui fuit septimus a Gelasio; nam Bonifacius I Gelasium præcessit. Et quamvis non constet ab eisdem Pontificibus Gelasio I et Bonifacio II hæc festa esse instituta respective, non est tamen incredibile; imo dum aliud non constat, id videtur verisimilius. Nihilominus tamen festum septembris est sub præcepto, non autem festum maii. Quod est certum ex ipso usu Ecclesiæ, et quia in dictis cap. 1 et ultim. festum Dedicationis Angelorum specialiter numeratur, de alio vero non fit mentio. Unde primum servatur ex vi juris communis, neque scitur esse alicubi consuetudine derogatum: aliud vero ex devotione tantum colitur, nisi alicubi consuetudo obligationem induxerit. Ratio autem non est alia, nisi quia obligatio non oritur ex antiquitate, sed ex præcepto; et licet festum Michaelis sit antiquius, solum fuit institutum quoad ecclesiasticum officium, et cultum; aliud vero simul habuit præceptum adjunctum. Et causa esse potuit, quod institutum fuit in honorem omnium Angelorum, et ut præcipuum festum etiam ipsius Archangeli Michaelis. Solent etiam in aliis locis celebrari festa vel Gabrielis Archangeli, vel Angeli Custodis; sed hæc, et similia sunt aliquorum locorum particularia, præsertim in Hispania: omnia tamen honestissimas rationes habent, si legitima potestate introducta seu approbata sint.

7. *Nativitas Sancti Joannis Baptistæ.* — Secundo loco ponimus nativitatem Sancti Joannis Baptistæ, quod festum inter ea, quæ jure communi observari præcipiuntur, in dictis juribus numeratur, et ab omnibus auctoribus, illudque esse antiquissimum constat, quia tempore Augustini jam colebatur ut antiquum, et ab Ecclesia traditum, sicut constat ex concionibus ejus, et de initio illius nulla est memoria, quod est signum apostolicæ traditionis, juxta doctrinam ejusdem Augustini in epistol. 118 et 119. Videturque hoc festum habuisse fundamentum in verbis Archangeli Gabrielis, Luc. 1: *Et multi in nativitate ejus gaudebunt,*

et in prodigiis et miraculis, quæ partim in ejus sanctificatione in utero, partim in ejus nativitate acciderunt.

8. *Cur Baptistæ nativitas potius quam mors sub præcepto servetur.* — Atque hinc etiam factum est, ut cum duas de hoc Sancto festivitates celebret Ecclesia, unam de nativitate ejus, mense Junio, aliam de ipsius martyrio, in Augusto, priorem sub præcepto præcipiat, non vero posteriorem; tum quia Gabriel Archangelus, in citatis verbis, significasse videtur placitum Deo esse, ut hujus Sancti festivitas in lætitia de nativitate ejus præcipue ostendatur; tum quia in prima sanctificatione et nativitate specialem quamdam prærogativam habuit; tum etiam quia, licet per vitam creverit in gratia, et per mortem in illa fuerit consummatus, non tamen statim ad gloriam transivit, et quoad hoc inter Sanctos antiquæ legis computari potest, quorum festa non solet Ecclesia specialiter colere. Addit etiam Augustinus, in concionibus suis, nativitatem Joannis celebrari propter mysterium quod præ se fert; quia Joannes fuit quasi terminus legis veteris et initium novæ, et quasi indicium ubertatis spiritualis ejus, et veluti nexus utriusque, et quasi Lucifer indicans orientem solem, et ideo solemnius ab Ecclesia celebratur. Denique adjungo, non solere Ecclesiam duo festa alicujus Sancti sub præcepto constituere; hoc enim, quasi in singulare signum excellentiæ adorationis hyperdulæ, Virgini reservatum est, et ideo quando de aliquo Sancto plura festa celebrat, unum censetur esse principale, alia veluti accessoria, et ad summum de principali præceptum datur. Quia ergo Ecclesia nativitatem Joannis principaliter celebrandam elegit propter rationes supra indicatas, ideo etiam de illius tantum observatione præceptum tulit. Cætera, quæ de hoc Sancto desiderari possunt, in 2 tomo tertiæ partis a nobis traetata sunt.

9. *Apostolorum festa antiquissima.* — Tercio loco ponimus festa Apostolorum, quam institutionem antiquissimam esse, constat ex Clem., d. lib. 8, cap. 33, ubi specialiter ait: *In diebus Apostolorum vacant, magistri enim vestri fuerunt*, etc., ubi significat jam tunc fuisse hæc festa sub præcepto constituta; et in dictis cap. 1 de Cons., dist. 3, et ult., de Feriis, similiter generatim ponuntur *festa duodecim Apostolorum*, ubi Doctores omnes et Summistæ advertunt, intelligi de festis principalibus, non de accessoriis, nam de aliquibus Apostolis secundaria quædam festa celebran-

tur, quæ non sunt sub præcepto, ut de Petro utraque cathedra Antiochena et Romana, et vinculorum festum; de Paulo conversio ejus, et peculiaris commemoratio, quæ post festum Petri et Pauli de illo fit, et de Joanne Evangelista festum, ante portam Latinam vocatum.

10. *Cur duodecim Apostoli numerentur, cum sint quatuordecim.* — Dubitare autem quis potest cur duodecim Apostoli numerentur, cum illi sint quatuordecim: nam præter duodecim sunt Paulus et Barnabas; nec enim dicere possumus Paulum ab hoc honore ab Ecclesia excludi. Respondeo non excludi quidem Paulum, ut infra dicam; Barnabam autem non numerari, quia etiamsi cum Paulo fuerit ab Spiritu Sancto segregatus, Act. 3, et ideo Ecclesia Apostolorum nomine ac officio illum honoret et colat, nihilominus ejus festum diem sub generali præcepto non constituit, ut est certa et communis sententia Doctorum; quia nec in illis juribus comprehenditur, nec in alio præcipitur, nec usu receptum est tale præceptum; et ideo si alicubi ex consuetudine observatur, est particularis obligatio, non generalis lex. Non est autem eadem ratio de Paulo; tum quia licet non sit ex primis Apostolis ordine electionis seu vocationis secundum ordinem temporis, est tamen ex primis in munere, spiritu, et in laboribus pro Christo et Ecclesia; tum etiam quia est (ut sic dicam) individuus comes Petri, et quasi unum quid cum illo: et ideo in illis juribus specialis de illo mentio statim fit. Unde, cum numerantur duodecim Apostoli, sub Petro comprehenditur Paulus, quia diem festum habent communem, et Ecclesia nullum aliud festum solius Pauli proprium sub præceptum constituit. Idem, quod de Barnaba diximus, dicendum est de festis sanctorum Lucæ et Marci Evangelistarum, quos Ecclesia ritu Apostolorum celebrare solet: eorum tamen dies festos sub generali præcepto hactenus non constituit, etiamsi aliud senserint Joannes Andreas, Panormitanus et Anton., in dicto capit. ultim., et Summa Pisana, verb. *Feriæ*, ex cap. *Gloriosum*, de Reliq. et ven. Sanct. Verumtamen inde nihil probatur, ut infra circa Doctores adnotabimus. Et ita sentiunt Anton., Sylvester, Angelus et alii. Præterea universalis consuetudo ita est interpretata legem illam; nam in multis locis non servantur illa festa: ubi tamen fuerit consuetudine recepta obligatio, servanda est.

11. *Festum Petri et Pauli a die martyrii*

Illorum cœpisse. — Additur præterea in dicto c. 1, maxime feriandum esse in festo Sanctorum Petri et Pauli, qui mundum sua prædicatione illuminaverunt, idemque fere in dicto cap. ult. dicitur. Unde non videtur dubium, quin hoc festum a die martyrii illorum Apostolorum fuerit Romæ, et in universa Ecclesia Latina, magna veneratione celebratum. Quod etiam ex supra dicto loco Clementis a fortiori colligitur. Meminit hujus festi Hieronymus, epistol. 19 ad Eustochium, his verbis: *Festus est dies, et natalis Beati Petri festivus est solito condendus.* Refert etiam Nicephorus, lib. 16 Hist., capit. 35, tempore Anastasii imperatoris auctum esse cultum illius festivitatis Constantinopoli; nam senator quidam Romanus, nomine Festus, cum illuc alia de causa venisset, et vidisset festum illud minori cura et splendore celebrari, quam par esset, ab imperatore petiit, ut juberet eadem reverentia celebrari, qua Romæ fieri solitum erat; imperatorem autem annuisse, et constitutione promulgata sanxisse, ut magnifice conventus ecclesiasticus in Apostolorum eorum honorem ageretur: *Et ab eo (inquit) tempore conventus ejus celebritas magna cepit incrementa, atque ingenti cum lætitia est frequentata.*

12. *Joannis Evangelistæ festum antiquissimum.* — Post hoc, magna solemnitate colitur ab Ecclesia festum S. Joannis Apostoli et Evangelistæ. Quod etiam est ex his, quæ in dictis juribus expresse numerantur, præterquam quod universali consuetudine observatur, et traditione adeo antiqua, ut illius initium ignoretur; a nullo enim Scriptore ecclesiastico traditur; et Beda, in Martyrologio, et omnes alii Scriptores de Sanctis, et vel de officiis ecclesiasticis, de hoc festo, ut de antiquissimo et solemnissimo, loquuntur. Celebratur autem ab Ecclesia, tertia die a Nativitate Domini. Cujus rationem aliqui esse putant, quia eo die, id est, vigesimo septimo decembris, mortuus est; alii, mortuum in die vigesimo quarto junii, quo die natiuitas Baptistæ celebratur, et ideo translatum fuisse festum Joannis in illum alium diem, propter aliquam peculiarem rationem, quia vel tunc Sedem Ephesinam accepit, vel ei est Ecclesia Ephesi dedicata, ut videre licet in Joann. Belet., de Divin. offic., c. 30; et Durand., lib. 7, c. 42. Sed hæc incerta sunt, et probabile est, Ecclesiæ non constitisse de die obitus seu transitus ejus, ideoque illum diem designasse, et festum ejus cum natali Domini conjunxisse, ad augendam illius festi celebritatem, si-

cut de festo S. Stephani et Innocentium verisimile est.

13. *S. Jacobi festum solemniter Hispania celebrat, tribus de causis.* — *Prima est, quia ante martyrium Hispaniam adiit.* — Præterea, inter festa Apostolorum, festum Sancti Jacobi Majoris, fratris Joannis, valde celebre est in universa Ecclesia, præsertim in nostra Hispania, quæ illum singulari solemnitate colit, ut patronum et parentem, tribus potissimum de causis. Prima est, quia primus ipse Evangelium in Hispania prædicavit; prius enim quam Hierosolymis martyrium pateretur, decimo anno post Christi Domini mortem, Hispaniam peragravit, et fidei semina jecit, quæ licet tunc parum fructus attulerint, tamen in virtute illius magnum Deus postea incrementum dedit. Et quamvis hoc tempore nonnulli tentaverint hunc Jacobi in Hispaniam adventum in dubium revocare, nullo modo possunt antiquissimæ et generali omnium Hispaniarum traditioni resistere, nec aliquid proponere, quod probabilem rationem dubitandi faciat. Nam quod Jacobus ante martyrium potuerit in Hispaniam venire, et redire Hierosolymam, non repugnat his quæ de Apostolorum prædicatione et gestis, in Actibus Apostolorum, vel in aliis historiis fide dignis narrantur. Quia licet ex Actibus constet, per duos vel tres annos primos ab Ascensione Domini, Apostolos non recessisse Hierosolyma, tamen de cæteris annis, usque ad Jacobi martyrium, nihil de factis a Jacobo et aliis narratur, sed solum de Petro et Paulo. Item, licet ante Petri vincula (quando jam fuerat Jacobus mortuus) non credantur fuisse divisi Apostoli in orbem terræ ad prædicandum, non reversuri amplius in Jerusalem, tamen nihil vetat quominus ante id tempus exierint per diversas provincias, et digressiones facerent, et iterum Hierosolymam redirent. Sicut scimus Petrum intra id tempus Antiochiam ivisse, ibique primum sedem suam fundasse, licet interim Hierosolymam proficisceretur, et Judæam visitaret. Sic ergo potuit Jacobus intra idem tempus migrare in Hispaniam, et ibi prædicare, et postea Jerusalem redire.

14. *Ante factam Petro revelationem, a gentibus prædicaretur Evangelium.* — Neque etiam obstat, quod eo tempore Apostoli Evangelium non prædicarent Gentibus usque ad visionem Petri, Actor. 10. Primum quidem, quia fortasse in Hispania etiam tunc aliqui Judæi habitabant, quibus annuntiar

poterat Evangelium. Nam (ut colligitur ex Actor. 1) Judæi dispersi erant per omnem nationem quæ sub cælo est, quandoquidem ex omnibus tunc venerant Hierosolymam; ergo etiam in Hispania esse poterant Judæi, quibus prædicaretur Evangelium. Tum etiam quia non est certum, ante revelationem factam Petro, non fuisse Evangelium Gentibus prædicatum; nam certe Paulus statim post conversionem suam in Arabiam abiit, et in alias regiones, ubi verisimile non est solis Judæis prædicasse, cum ipse esset Gentium prædicator, et non ab homine, nec per hominem, sed per Jesum Christum edoctus esset, quid, et quibus, et quando prædicaturus esset. Idem ergo credi potest de Jacobo, quem Deus in prædicatorem et fundatorem fidei in Hispania elegerat. Unde revelatio illa Petri eo tendit, ut Ecclesiæ universæ, et præsertim ex Judæis collectæ, publice jam proponeretur, omnes salvari posse per fidem Christi, et ideo omnes ad Evangelium vocandos esse. Usque ad illud ergo tempus non fuit hæc veritas ita publice declarata, ut inter Judæos Gentibus prædicaretur Evangelium, neque ex Judæis et Gentibus una Ecclesia congregari cœperit; nihilominus tamen potuit ante illam revelationem aliis Apostolis instinctu divino inspirari, ut ad Gentium provincias irent, eisque prædicarent. Tum denique, quia illa revelatio facta est Petro, quatuor vel ad minus tribus annis ante mortem Jacobi, et illud erat sufficiens tempus ut iret in Hispaniam, et per unum vel duos integros annos ibi prædicaret, et postea Hierosolymam reverteretur.

15. *Nihil obest, quod humanæ historiæ hunc adventum non enarrant.* — Quod si hoc non repugnat canonicæ historiæ, neque aliis dogmatibus receptis, parum profecto refert quod privatæ historiæ humanæ illorum temporum illius peregrinationis Jacobi mentionem non fecerint; tum quia in ea Jacobi peregrinatione nihil accidit adeo publicum et prodigiosum, ut in universum orbem illius fama exierit, quo possent excitari historici ad id memoriæ prodendum; tum etiam quia in illis temporibus non fuerunt in Hispania diligentes scriptores rerum, quæ in ea gerebantur; externi autem non poterant facile illarum notitiam habere, nisi fortasse earum quæ ad publica bella, et reipublicæ statum et dominium pertinebant: nam aliarum rerum pertinentium ad religionem, parvam, aut nullam rationem vel curam habebant. Unde, cum in illa ætate non fuerint scriptores ecclesiastici, qui de re-

bus Hispaniæ mentionem fecerint, nisi tenuem, mirum non est quod in historiis antiquis nihil de hac profectioe Jacobi in Hispaniam reperiat. Nam profecto si Lucas acta Petri et Pauli posteritati scripta non reliquisset, multæ illorum Apostolorum peregrinationes et prædicationes oblivioni traditæ fuissent, nec aliter quam ex traditione ipsarum Ecclesiarum, quas fundassent, cognosci potuissent. Sicut profectio Petri Antiochiam, quæ a Luca omissa est, non aliter quam ex illius Ecclesiæ traditione cognita fuit, nec ad nostram notitiam pervenisset, nisi ex monumentis illius Ecclesiæ Clemens Alexand., et ab illo Eusebius et Hieronymus illam scriptam reliquissent. Sic ergo adventus Jacobi in Hispaniam non nisi ex ejusdem Hispaniæ traditione inquirendus est; hanc autem non permisit Deus excidere, nec oblivioni tradi, nec in angulo concludi, sed ab universis Ecclesiis Hispaniæ retineri. Quis ergo audebit huic traditioni contradicere, aut quomodo aliæ ecclesiasticæ traditiones inconcussæ conservari poterunt, si huic fides non adhibeatur.

16. *Firmatur hoc monumento Cæsaraugustano.* — Eo vel maxime quod non tantum a publica fama per dimanationem a parentibus ad filios, sed etiam a solemnibus et antiquissimo monumento Cæsaraugustano testimonium habet hæc veritas. Nam Cæsaraugustæ et in universa Hispania est receptissima traditio, cum B. Jacobus illuc pervenisset, et animo ac cogitatione suspensus esset, quod paucos homines ad fidem trahere potuisset, Beatissimam Virginem in corpore mortali ei apparuisse, eumque fuisse consolatum, et ab ea certiore factum, per discipulos paucos, quo congregarat, complendum fuisse quod ipse perficere non potuisset. Et in hujus beneficii æternam memoriam insigne templum et valde honorificum ibi fundatum est. Quod in collegiatam Ecclesiam erectum magnis exemptionibus et privilegiis Apostolicis donatum est, et sanctæ Mariæ de Columna, vulgo *del Pilar* dicitur, quia saxum vel columna in eo cernitur, quam ipsam sacram Virginem suis pedibus calcasse, eadem docet traditio. Hæc est ergo prima causa ob quam merito Hispania festum Sancti Jacobi summa veneratione colit, simulque ut ipsius beneficium recognoscit, quod ejus occasione Beatissima Virgo, antequam ex hoc mundo discederet, Hispaniam consolari, et sua præsentia honorare, et protectionem ejus simul cum Jacobo assumere dignata fuerit.

17. *Secunda causa est, quia ejus habet cor-*